

ชื่อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
กรณีศึกษาพื้นที่ป่าเขาหลวงและชุมชนบ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผู้เขียน นายจรูญพันธุ์ เชี่ยววิทย์

สาขาวิชา การจัดการสิ่งแวดล้อม

ปีการศึกษา 2544

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประเภทการใช้ประโยชน์ และลักษณะการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของประชาชน ตัวแปรต้นที่ใช้ในการศึกษา คือ ปัจจัยด้านสถานภาพส่วนบุคคล ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านอื่น ๆ ตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นประชาชนในชุมชนบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 250 ครัวเรือน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 7 คน ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยและคณะผู้ช่วยจำนวน 7 คน เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ ดังนี้ ค่าร้อยละ, มัชฌิมเลขคณิต, ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน, การเปรียบเทียบมัชฌิมเลขคณิตแบบ t-test และแบบ F-test ทางเดียว การเปรียบเทียบพหุคูณโดยวิธีการของเชฟเฟ่ และโดยใช้หลักการกฏทวิภาคและการวิเคราะห์ปัญหาแบบองค์รวม

ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ประชาชนที่มีสถานภาพด้านครอบครัว อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การเป็นสมาชิกกลุ่ม การได้รับข้อมูลข่าวสาร และการเคยได้รับความเดือดร้อนหรือเคยประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติ ต่างกัน มีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน ประชาชนที่มีสถานภาพด้านเพศ การศึกษา รายได้ อาชีพ การได้รับผลประโยชน์ การเป็นผู้นำ การติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกชุมชน การติดต่อสัมพันธ์กับบุคลากรของรัฐและความรู้ที่คิดว่าตนเองเป็นที่ยอมรับนับถือของบุคคลอื่นต่างกัน มีส่วนร่วมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P \leq 0.05$ โดยที่เพศชายมีส่วนร่วมสูงกว่าเพศหญิง ประชาชนที่มีการศึกษาระดับอนุปริญญา, ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี มีส่วนร่วมสูงกว่า

ประชาชนที่ไม่ได้รับการศึกษาและประชาชนที่ได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา ประชาชนที่มีรายได้อันได้ 3,001 บาทต่อเดือนขึ้นไป มีส่วนร่วมสูงกว่าประชาชนที่มีรายได้อันได้ตั้งแต่ 3,000 บาทต่อเดือนลงมา ประชาชนที่ประกอบอาชีพมากกว่า 1 อย่าง และประชาชนที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ มีส่วนร่วมสูงกว่าประชาชนที่ประกอบอาชีพค้าขาย และรับจ้าง ประชาชนที่ได้รับผลประโยชน์ก่อนข้างสูงถึงสูงมากมีส่วนร่วมสูงกว่าประชาชนที่ไม่ได้รับผลประโยชน์และประชาชนที่ได้รับผลประโยชน์เล็กน้อย ประชาชนที่เป็นผู้นำและเคยเป็นผู้นำมีส่วนร่วมสูงกว่าประชาชนที่ไม่เคยเป็นผู้นำ ประชาชนติดต่อดังสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกชุมชน 1 ถึง 3 ครั้งต่อเดือนขึ้นไป มีส่วนร่วมสูงกว่าประชาชนที่ติดต่อดังสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกชุมชนน้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือน ประชาชนที่ติดต่อดังสัมพันธ์กับบุคลากรของรัฐ 1 ถึง 3 ครั้งต่อปีและมากกว่านั้น มีส่วนร่วมสูงกว่าประชาชนที่ติดต่อดังสัมพันธ์กับบุคลากรของรัฐน้อยกว่า 1 ครั้งต่อปี และประชาชนที่มีความรู้สึกว่าเป็นที่ยอมรับนับถือของบุคคลอื่นปานกลางถึงก่อนข้างสูง และสูงมาก มีส่วนร่วมสูงกว่าประชาชนที่มีความรู้สึกว่าเป็นที่ยอมรับนับถือของบุคคลอื่นถึงยอมรับนับถือเล็กน้อย

และสำหรับประเภทการใช้ประโยชน์และลักษณะการจัดการพื้นที่ป่าเขาหลวง พบว่าประชาชนในชุมชนบ้านคีรีวงใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าเขาหลวงเป็นแหล่งของปัจจัย 4 ในการดำรงชีพ การพักผ่อนหย่อนใจและศึกษาหาความรู้ มีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ทั้งที่เป็นการชั่วคราวและมีการครอบครองพื้นที่อย่างถาวร สิทธิการครอบครองได้มาโดยทางมรดก จับจองด้วยตนเอง และซื้อสิทธิการครอบครองจากผู้อื่น ปัญหาในการมีส่วนร่วม ได้แก่ ประชาชนมีรายได้อันน้อยมีฐานะยากจน และไม่มีโอกาสเข้าร่วม ทำให้การมีส่วนร่วมต่ำ ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรมีการส่งเสริมการประกอบอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ให้มากขึ้น

ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมครั้งนี้ มีประโยชน์กับส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้นำผลการศึกษาไปวางแผนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในพื้นที่ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับภาครัฐให้สูงยิ่งขึ้น เพื่อลดปัญหาและข้อขัดแย้งต่างๆ ที่จะเกิดตามมาจากการบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอนาคต

Thesis Title	People's Participation in Natural Resources and Environmental Management : A Case Study of Khao Luang Forest and Kiriwong Community, Tambon Gumlone, Amphoe Lansaka, Changwat Nakonsithammarat
Author	Mr. Charoonpun Chieowit
Major Program	Environmental Management
Academic Year	2001

Abstract

The objective of this research was to investigate the extent of individual participation of villagers in natural resources and environmental management (NREM). The research was conducted using both quantitative and qualitative methods. The quantitative analysis compares individual personal attributes, economic status, social status, and prior experience with natural disasters to their extent of participation in natural resources and environmental management (NREM). It also identifies current problems experienced by the community members in practicing NREM. The qualitative analysis describes the natural resources management practice of the community. The results suggest recommendations to promote more efficient community participation in NREM.

Fifteen independent variables were chosen to reflect individual personal status, economic status, social status, and whether or not he had prior experience with natural disasters. The dependent variable was the extent of participation in NREM by individual community members.

The sample group for the quantitative part of the case study consisted of 250 people from Kiriwong community, Amphoe Lansaka, Changwat Nakornsritammarat, Thailand. Seven key informants was used as the sample for the qualitative part. Information was collected through structured and semi-structured interviews. Statistic used in data analysis include comparing percentages, arithmetic means, T-test and F-test. A post analysis was employed using the Scheffe multiple comparison method.

The major findings are as follow. The average extent of involvement in NREM by the sample group fell within the middle range of a five-point scale. Differences among community members regarding status in family position, age, family size, subgroup membership, access to information, and natural disaster experience showed no significant difference (at $P \leq 0.05$) in the extent of participation in NREM.

This case study also shows that a individual level of participation in NREM varied significantly (at $P \leq 0.05$) according to an individual status, sex, level of education, job, benefit received from the land, community leadership, frequency of involvement outside the community, frequency of interaction with government officials, and personal perception of how they are regarded by the community members. Community members who are men, have higher education, receive more income, are unemployed or have many different jobs, receive a higher benefit from the land, have higher position of leadership within the community, have higher extra-community involvement, have more involvement with government officials, and perceive themselves as regarded highly by the community showed a higher level of participation in NREM and community groups than those members who are women, have lower education, have lower income, are self-employed or common laborers, receive lower benefit from the land, have a lower leadership position within the community, have lower extra-community involvement, have less involvement with government officials, and perceive themselves as regarded lowly by the community.

The qualitative analysis describes the Kiriwong community with regard to the Khao Luang forest area. Community members use the area for four of their basic needs (food, shelter, clothing, and medicine), recreation, and education. Some activities are temporary while others are long-term. The community members receive the rights to use this area by inheritance, staking claims on unencumbered land, and by purchasing the rights from other people.

The problem most frequently identified by the members of the Kiriwong community is poverty, therefore most members participate only occasionally in NREM. This finding suggests a way to improve the effectiveness of NREM fir concerned government and non-government organizations by increasing participation at the local level. To increase NREM participation locally, government and non-government organizations should aim at reducing problems and conflicts associated with NREM at the local level. One way would be to improve occupational

alternatives for the community members that can increase income, thereby increasing opportunity for individuals to become more involved in NREM.